

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності «076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: «**Державне регулювання розвитку малого та середнього бізнесу
в Україні**»

Виконавець:

студентка М12 групи факультету ЦЗФН
Мишакова Софія Олександрівна

Науковий керівник:

к.е.н, доцент
Сілічева Наталія Євгенівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Взаємодія великого, малого та середнього бізнесу дає можливість країнам із ринковою економікою досягти високого конкурентного статусу на світовій арені. Відомо, що найбільш поширеними організаційними формами підприємництва, що дозволяють позитивно розв'язувати економічні та соціальні проблеми, є мале та середнє підприємство. Саме вони забезпечують більше половини ВВП, дві третини загальної кількості робочих місць, чверть експорту та таку саму частку прямих іноземних інвестицій. А отже, успішний розвиток малого та середнього бізнесу є запорукою формування середнього класу та передумовою забезпечення соціальної стабільності в суспільстві. Малий та середній бізнес є факторами відтворювального процесу, а тому в наслідок цього створюється сприятливе середовище для розвитку конкуренції, що поширює ринкові перетворення.

Малий і середній бізнес в Україні ще не зайняв своєї ніші у структурі вітчизняної економіки. На його розвиток негативно впливають недосконалість і обтяжливність системи оподаткування, неврегульованість питань фінансування і кредитування, зокрема мікrokредитування, нерозвиненість інфраструктурної підтримки і недосконалість інституційного забезпечення. Усунення цих проблем та створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу потребує впровадження нових методів регулювання та вдосконалення саморегулювання.

Дослідження природи малого та середнього бізнесу, його місця та ролі в розвинутих ринкових економіках, реагування на заходи державного регулювання та підтримки є об'єктом уваги таких зарубіжних вчених як Безус П.І., Варфоломеєва В.О., Білорус О.Г., Безус А.М., Солованюк С.М., Єгорова О. Р., Благодарная Н.А. розглядала проблеми та особливості розвитку підприємництва в Україні. Шевчук І. Б. та Обруч Г.В розглядали аналіз діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу його проблеми та перспективи розвитку в Україні.

Поряд з цим чимало питань становлення та регулювання малого і середнього бізнесу в Україні не отримали достатнього висвітлення. Недостатня увага приділялася інституціональним та фінансовим чинникам їхнього формування, потребує глибшого дослідження і вдосконалення механізм державного регулювання та саморегулювання малого і середнього бізнесу в Україні.

Мета роботи - оцінка характеру та особливостей регулювання розвитку малого і середнього бізнесу в Україні та розроблення практичних рекомендацій щодо його покращення.

Завдання дослідження:

- сутність малого та середнього підприємства та його роль в економіці
- правові основи державного регулювання малого та середнього бізнесу

- світовий досвід державного регулювання сектору малого та середнього бізнесу
- стан та динаміка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні
- розвиток малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні
- проблеми малого та середнього бізнесу та вплив його стану на економіку
- напрямки державної підтримки та організаційні заходи сприяння розвитку малого та середнього бізнесу в Україні
- прогноз основних напрямів державної підтримки малого та середнього бізнесу

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Предметом дослідження теоретичні засади та практичні аспекти формування та реалізації державної регуляторної політики у сфері малого та середнього бізнесу в Україні.

Методи дослідження. У роботі застосовано методи теоретичного узагальнення та синтезу – для дослідження теоретичних засад державної регуляторної політики у сфері малого підприємництва; метод статистичного та економічного аналізу – при аналізі особливостей формування та розвитку малого та середнього підприємництва в Україні; таблично-графічний метод – для наочної ілюстрації результатів кваліфікаційної роботи; метод логічного узагальнення – під час формування висновків.

Інформаційна база дослідження. У якості інформаційної бази дослідження слугували дані, надані Інститутом проблем ринку та економіко - екологічних досліджень Національної Академії наук України, нормативно-законодавчі документи, офіційні статистичні дані щодо розвитку малого підприємництва в Україні, інформація з Інтернет - джерел.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (57 найменувань) та 2 додатків. Загальний обсяг роботи становить 111 сторінок. Основний зміст викладено на 94 сторінках. Робота містить 12 таблиць та 11 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра підготовлено 1 статтю: /С.О.Мишакова // Сучасний стан та проблеми оподаткування малого та середнього бізнесу в Україні. Стаття опублікована в «Науковому студентському віснику ФЕУВ».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти державного регулювання малого та середнього бізнесу**» розглянуто поняття малого та середнього підприємництва та його роль в економіці, визначено правові основи державного регулювання малого та середнього бізнесу та розглянуто

світовий досвід державного регулювання сектору малого та середнього бізнесу.

У другому розділі **«Сучасний стан державної політики у сфері регулювання малого і середнього бізнесу»** сучасний стан та динаміка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні та дано оцінку розвитку малого та середнього бізнесу в Одеському регіоні.

У третьому розділі **«Економічне обґрунтування напрямків розвитку малого та середнього бізнесу в Україні»** розглянуто основні проблеми малого та середнього бізнесу та вплив його стану на економіку, дано оцінку напрямків державної підтримки та організаційні заходи сприяння розвитку малого та середнього бізнесу в Україні та сформульовано прогноз основних напрямів державної підтримки малого та середнього бізнесу.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки, основні з яких такі.

1. Підводячи підсумок вищевикладеному, слід сказати, що мале підприємництво є невід'ємною частиною сучасної економіки. Для нього характерні особлива мобільність, гнучкість і висока ефективність. Малі підприємства можуть створюватися у будь-якому секторі економіки у відповідь на незадоволені потреби населення. Ці та інші переваги малого підприємництва є стимуляторами для розвитку національної економіки, тому держава зобов'язана надавати суттєву підтримку розвитку малого бізнесу.

Колосальний ефект від використання малого бізнесу в модернізації регіональної економіки за кордоном відзначений вже давно. Це обумовлено тим, що малий бізнес пом'якшує наслідки структурних змін в економіці, швидко адаптується до вимог ринку, здійснює істотний внесок у територіально-виробничий розвиток, має здатність до генерації й використання технічних і організаційних нововведень. Сутнісна специфіка малого бізнесу диктує необхідність його ефективною загальнодержавною й регіональною підтримки, здатної елімінувати негативний вплив факторів зовнішнього середовища. Однак рівень розвитку малого підприємництва в Україні кардинально відстає від багатьох провідних країн світу (згідно статичного спостереження кількість малих підприємств бізнесу нашої держави значно менша ніж за кордоном). Однією із причин недостатнього ефективного проведення загальнодержавною й регіональною підтримки малого бізнесу є крайня неоднорідність України в економічному й соціально-політичному відношенні.

Формування нормативно-правової бази розвитку малого підприємництва в Україні, створення цілісної системи державного регулювання підприємницьких відносин — складний і тривалий процес, однак уже сьогодні можливо й необхідно закласти організаційно-правові засади відповідної державної політики. Головне, щоб законодавчі акти сприяли залученню до підприємницької діяльності широких верств

населення, стимулювали розвиток малого підприємництва шляхом створення сприятливого податкового, цінового, інвестиційного та інноваційного режимів.

Проаналізувавши світовий досвід забезпечення розвитку малого підприємництва слід зауважити, що пряме запозичення практики регулювання суб'єктів підприємництва в країнах з розвинутою ринковою економікою на сьогоднішній день виявляється неефективним для України, але є дуже корисною з погляду перспективних напрямків подальшого розвитку й підтримки підприємництва. Тому досвід саме цих країн має великий інтерес для системи державної підтримки малого бізнесу, що формується в Україні. Таким чином малий та середній бізнес в розвинених країнах являє собою середній клас, який служить базою для стабільного розвитку економіки. Саме малий та середній бізнес займає провідне місце і в частці зайнятих, і в створенні ВВП багатьох країн ЄС. При цьому, на відміну від інших підприємств, підприємствам малий та середній бізнес притаманні свої специфічні особливості: швидке перетворення ідей в ринкову продукцію, міжнародна орієнтація, високий ступінь спеціалізації.

2. Проаналізовано сучасний стан розвитку малого підприємництва в Україні, міжнародного іміджу країни та її місця в міжнародному бізнес-середовищі. Розкрито особливості державної політики підтримки розвитку малого підприємництва в Україні. Зокрема визначено, що завдяки малим фірмам формується конкурентне середовище, яке позитивно впливає на кон'юнктуру ринку, забезпечує економічне зростання, а також на стан зайнятості населення.

Одним з основних завдань економіки України є стимулювання підприємницької діяльності через створення сприятливих умов її оподаткування. У зв'язку з цим та з метою реалізації державної політики з питань розвитку та підтримки малого підприємництва, ефективного використання його можливостей у розвитку національної економіки здійснюється справляння єдиного податку суб'єктами малого підприємництва.

Проведення загального огляду ситуації з зайнятості та підприємництва в Україні та Одеському регіоні виявив тенденцію на збільшення, або прискорення розвитку багатьох показників, що робить загальну оцінку ситуації із підприємництвом в регіоні досить високою, а сам регіон привабливим як для інвестицій, так для започаткування підприємницької діяльності.

Незважаючи на велику кількість закриття ФОП, кількість податків майже не змінилась – це означає що більшість ФОП, що закрились – були «мертвими», або ухилялись від податків.

Показники малого підприємництва Одеського регіону (м. Білгород-Дністровський, м. Ізмаїл, м. Одеса) вказують на формування позитивного клімату для ведення підприємницької діяльності, адже ті ФОП, що реєструються, а бо ті що не закрилися – пропонують нові вакансії, тим самим створюють нові робочі місця. Також підприємництву активно допомагають

як урядові служби (Центри зайнятості), так і неурядові (ГО, НГО, БФ, МБФ) пропонуючи гранти на створення робочих місць, на розширення бізнесу, або на його акселерацію.

3. На сьогодні в Україні існує надзвичайно велике коло проблем, з якими стикаються в процесі функціонування малий та середній бізнес в Україні. Це коло обумовлене як складнощами економічного середовища в Україні, поганим бізнес-кліматом, так і законодавчими проблемами зарегульованості ведення бізнесу; як посиленням адміністративного тиску (фіскальна та наглядова сфера), так і обмеженим доступом до фінансових, трудових та інших видів ресурсів; як складнощами в сфері зовнішньоекономічної діяльності, так і низьким рівнем державної підтримки.

При цьому основним напрямом державної підтримки має стати подолання проблеми недостатості ресурсів для конкуренції з великим корпоративним сектором. У зв'язку з цим видається за необхідне забезпечувати для малого та середнього бізнесу сприятливих умов функціонування і розвитку за рахунок оптимізації державного регулювання. Окрім цього, важливим напрямом державної підтримки та організаційними заходами сприяння розвитку малого та середнього бізнесу в Україні мають стати: ефективна законодавча база та досконале правове забезпечення, яке забезпечить кращі шляхи реалізації фінансово-кредитного та організаційно-консультативного напрямів державної підтримки; фінансово-кредитна підтримка, яка дозволить новоствореним малим підприємствам отримати можливість для розвитку; належне консультаційне забезпечення. Тобто, підприємці, які тільки починають власну справу, проте не зовсім компетентні в тій чи іншій галузі, мали б можливість звернутись до компетентних консалтингових компаній за порадою щодо ведення бізнесу.

В прийнятій Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року передбачено шість основних напрямів подальшого розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу за допомогою держави: створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва; популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок; сприяння експорту/інтернаціоналізації малого і середнього підприємництва; підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого і середнього підприємництва. У зв'язку з цим пропонуємо в якості універсального показника використовувати обсяги фінансових результатів суб'єктів малого та середнього бізнесу до оподаткування. Цей показник можна використати для побудови різних моделей прогнозування (за допомогою часових лагів, кореляційно-регресійного аналізу тощо). Водночас доцільним видається докорінна зміна системи інформаційного забезпечення щодо стану та розвитку суб'єктів малого підприємництва шляхом удосконалення статистичної та фінансової інформації та державної допомоги таким суб'єктам, а також забезпечення вільного доступу до неї усіх зацікавлених осіб.

АНОТАЦІЯ

Мишакова С.О. «Державне регулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Економіка, планування та управління бізнесом» Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2018 рік.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є процес державного регулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. У роботі розглядаються дослідження теоретичних та методичних аспекти державного регулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Проаналізовано сучасний стан малого та середнього бізнесу, а також були освітлені особливості розвитку підприємництва у розвинених країнах світу. Виявлені основні проблеми і недоліки сучасного підприємництва в Україні. Розроблено прогноз основних напрямів державної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні.

Ключові слова: державне регулювання, бізнес, малий бізнес, розвиток підприємництва, прогноз, прогноз малого та середнього бізнесу.

ANNOTATION

Myshakova S.A. «State regulation of small and medium business in Ukraine»
Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty
076 "Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges"
for the master's program of professional orientation
"Economics, Planning and Business Management"
Odessa National University of Economics
Odessa, 2018.

Master's qualification work consists of three sections. The object of the research is the process of state regulation of the development of small and medium business in Ukraine. The paper examines theoretical and methodological aspects of state regulation of small and medium business in Ukraine. The analysis of the current state of small and medium business, as well as the illuminated peculiarities of entrepreneurship development in the developed countries of the world are analyzed. The main problems and drawbacks of modern entrepreneurship in Ukraine are revealed. The prognosis of the main directions of state support of small and medium business in Ukraine is proposed.

Key words: state regulation, business, small business, entrepreneurship development, forecast, forecast of small and medium business.